

Od roku 2009 přibylo dalších šest registrovaných církví

NOVÉ REGISTRACE II.

Miloš Mrázek a Zdeněk Vojtíšek

Od roku 2002, kdy začal platit nový zákon, na jehož základě jsou u Ministerstva kultury registrovány církve a náboženské společnosti, přibylo na seznam státem uznávaných náboženských organizací patnáct subjektů. Těm, které byly během prvních pěti let platnosti nového zákona registrovány, nebo naopak se žádostí o registraci neuspěly, jsme se věnovali v článku *Nové registrace* v čísle 1/2008.¹ Cílem tohoto článku je představit náboženské skupiny, které se - ať už úspěšně nebo neúspěšně - ucházely o registraci po této době, a zmínit některé momenty ze samotného registračního procesu.

Od roku 2009 bylo zaregistrováno šest církví, tři neuspěly, jedna z nich opakovaně podala návrh nový a je tak jednou ze čtyř, jejichž proces registrace není v současné době ještě uzavřen.

Čtyři neocharismatické církve

Čtyři z nově registrovaných církví můžeme zařadit do tzv. neocharismatického hnutí, tedy do zatím poslední vlny pentekostalismu (letničně-charismatického hnutí). Za neocharismatické hnutí se označuje množství nezávislých („post-denominačních“) sborů a volných svazků sborů, které vznikají od 80. let 20. století a kombinují různé prvky pentekostální tradice. Vznikají hlavně ve třech oblastech: v Africe, v Asii (především v Číně) a v Jižní Americe.²

Jedním z hlavních inspiračních zdrojů neocharismatického hnutí je učení zvané „slovo víry“ nebo „teologie prosperity“, které navazuje na starší teologii pozitivního vyznávání. Jejím základním kamenem je předpoklad, že jakékoli potřeby člověka mohou být naplněny díky jeho pozitivním výpovědím, pokud vycházejí z jeho upřímné víry, že se tak stane. Učení teologie prosperity („slovo víry“) posiluje pozitivní výpovědi přesvědčením, že každý správně žijící a vyznávající křesťan má právo na život ve zdraví, materiálním dostatku a všestranném pozhnání. Toto učení se rozšířilo především díky knihám amerického pentekostálního kazatele Kennetha Hagina (1917-2003) a biblickému semináři Rhema, který založil v oklahomském městě Tulsa roku 1974, a podnítilo vznik mohutného hnutí, tzv. hnutí víry.

K dalším inspiračním zdrojům neocharismatického hnutí můžeme připočítat hnutí sborového růstu, které podnítil indický misionář Donald A. McGavran (1897-1990) sice už v 70. letech, ale které se stalo skutečně vlivným až v 80. a 90. letech hlavně díky Američanu Peterovi C. Wagnerovi (*1930). Někdejší Wagnerův spolupracovník John Wimber (1934-1998) se stal hlavní postavou hnutí sborů, které spojovaly myšlenky sborového růstu s misí za pomoci zázraků „boží mocí“ (uzdravení, vymítání démonů, prorokování a další nadpřirozená „znamení a zázraky“). Jiným, velmi příbuzným inspiračním zdrojem neocharismatického hnutí je Wagnerovo apoštolsko-prorocké hnutí, nazývané také jako nová apoštolská reformace. Jeho jádrem je snaha o obnovení církevního úřadu apoštolů, popř. i proroků, kteří stojí mimo jednotlivé kongregace a pomáhají jednotlivým pastorům v oblasti jako „koučové“, rádci a spolutvůrci jejich záměrů a „vizí“.

Sám Wagner udává, že nejvýraznějším znakem nové apoštolské reformace je pojetí autority. Důsledkem nezávislosti jednotlivých („post-denominačních“) sborů je totiž silné postavení pastora, který už není „jen“ zaměstnancem sboru, ale především jeho vůdcem.³ A tento rys je společný také všem čtyřem nově registrovaným českým církvím.⁴ Všechny počítají s tím, že pastor je doživotní funkcí. Je vybrán na vyšším hierarchickém stupni (vedoucím pastorem, kolegiem apod.) a pouze z tohoto stupně je odvolatelný. Hlas jednotlivých křesťanů má pouze poradní, pokud vůbec nějakou funkci. Tento určitý „demokratic-

ký deficit“ ovšem není v náboženském prostředí nijak mimořádný a mají ho i některé respektované církve. Je zajímavé, že na základě jednoho ze znaleckých posudků si tento „deficit“ Církev víry uvědomila a slíbila změnu svého Základního dokumentu.⁵

Ze čtyř nově registrovaných českých církví je **Církev Nová naděje** tvo-

řena nejvíce různorodými typy společenství. Jedním z nich jsou sbory, které v okrese Jeseník působením australského misionáře hnutí víry Steva Rydera, zakladatele mezinárodního společenství Reach Out for Christ (R. O. F. C.). K nim se připojila Křesťanská mezinárodní misie, původně přidružená k R. O. F. C., se sbory v Ostravě a Příboru. Další částí církve je Opavské společenství křesťanů Cesarea, původně samostatný charismatický sbor. Těmto moravským a slezským sborům poskytl své zkušenosti americký pastor Jerry W. Lillard (*1956), který roku 1998 vytvořil v Praze samostatné Křesťanské centrum Nové začátky. Právě on se stal prvním biskupem Církve Nová naděje při její registraci roku 2009. Církev Nová naděje má v současnosti osm sborů. Navzdory svým kořenům v hnutí víry a (v menší míře) v charismatickém hnutí se přihlásila k jedné z nejstarších a vpravdě klasických pentekostálních denominací, k Církvi Boží v Clevelandu (pentekostální orientaci přijala tato církev již roku 1906) a pokládá se za součást mezinárodního společenství kolem této církve. Církev Boží v Clevelandu se podílí na ustanovení pastorů a biskupů Církve Nová naděje a na duchovní péči o ně.

Kořeny dalších ze čtyř nově registrovaných českých neocharismatických církví, **Církve Slovo života**, jsou zase nejdelší. Jsou spjaty s pastorem Alexandrem Flekem, který roku 1988 převzal duchovní péči o skupinu křesťanů (později zvanou Voda života), jež pro křesťanství získal tajný zambijský misionář Henry Kashweka dříve, než byl ze socialistického Československa vyhoštěn. Od roku 1992 působil spolu s Vodou života na Moravě švédský pastor Micael Lundin a stále výraznější orientace na jeho sbor Slovo života v Uppsale byla nakonec vyjádřena přejmenová-

Pastor Jaroslav Kříž, zakladatel církve Křesťanské Spoločenství Slovenska, inspiruje také českou Církev víry. Zdroj: <http://www.milost.cz>.

ním na Křesťanskou společnost Slovo života. Po odchodu Alexandra Fleka se centrum aktivit přesunulo do Brna.⁶ V současné době má Církev Slovo života sbory v sedmi městech a v dalších pěti jsou misijní stanice. Seniozem Rady této církve je pastor brněnského sboru Michal Vaněk (*1970). Brněnský sbor nadále zůstává největší a nejaktivnější při zvaní zahraničních, zvláště švédských misionářů. Církev byla registrována roku 2010.

Církev víry jako třetí z nově registrovaných církví se ve své charakteristice, poskytnuté Ministerstvu kultury, výslovně hlásí k učení Dereka Prince a Kennetha Hagina a ke spolupráci s šesti zahraničními sbory a misijními organizacemi.⁷ Nejblíže z nich má k Církvi Křesťanské Spoločenství Slovenska a zvláště k zakladateli této církve Jaroslavu Křížovi, staršímu pastorovi Křesťanského společenstva Milost' v Banské Bystrici.⁸ Cír-

kev Křesťanské Spoločenství Slovenska byla původně orientována ve směru charismatického hnutí (podobně jako česká Církev Křesťanská společenství). Tato orientace se ovšem časem změnila ve prospěch Sboru víry pastora Sandora Nemetha původně v Budapešti a postupně i na dalších místech Maďarska.

Podobnou změnu orientace směrem ke hnutí víry prodělaly i sbory v Prostějově a v Olomouci, které jsou dnes základem Církve víry. Do roku 2011 byly oba sbory součástí Církve Křesťanská společenství. Byly sice formálně vyloučeny, ale jejich odchod nastal po vzájemné dohodě. Důvodem bylo to, že tyto dva sbory (stejně jako nově založený sbor v Praze) se teologicky i pastoračně orientovaly na pastora Kříže a slovenské a maďarské sbory hnutí víry. V současné době Církev víry tvoří pět sborů (přibýly ještě sbory v Hodoníně a Hradci Králové). Církev víry byla registrována roku 2012. Jejím předsedou je prostějovský pastor Radomír Hasa (*1959).

Připomeňme ještě, že „mateřská církev“ nově registrované Církve víry, Církev Křesťanské Spoločenství Slovenska (CKSS), prodělala poměrně rychlý růst a vešla do širokého povědomí Slováků, zvláště těch nábožensky žijících. Dva-krát se pokusila o registraci Ministerstvem kultury Slovenské republiky (podruhé pod názvem Spoločenstvo viery), ale roku 2011 byla v obou případech její žádost zamítnuta. Důvodem zamítnutí žádosti CKSS ministerstvem kultury bylo kromě jiného to, že její činnost je „rozporná s zásadami lidskosti a znášánlivosti, s ochranou zdraví občanův, a taktiež sú ňou ohrozené občianske práva.“⁹ Při české registraci Církve víry žádné takové námitky vzneseny nebyly. Registrace Spoločenstva viery byla zamítnuta kromě nedostatků v podpisových arších také proto, že jde o „totožný subjekt“ jako dříve v témže roce odmítnutá CKSS.¹⁰

Poslední ze čtveřice nově registrovaných neocharismatických církví je **Církev Nový život**. Začala působit v Ústí nad Labem neoficiálně roku 1989 ještě před změnou politických poměrů. Pastora Mikuláše Töröka od začátku podporoval a v roli pastora na krátké obdo-

Patnáct církví a náboženských společností registrovaných na základě nového zákona 3/2002 Sb.

Církev Křesťanská společenství	2002
Obec křesťanů v České republice	2002
Mezinárodní společnost pro vědomí Křišny, hnutí Hare Křišna	2002
Česká hinduistická náboženská společnost	2002
Ústředí muslimských obcí	2004
Buddhismus Diamantové cesty	2007
Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi	2007
Višva Nirmala Dharma	2007
Církev živého Boha	2007
Církev Nová naděje	2009
Církev Slovo života	2010
Církev víry	2012
Církev Svatého Řehoře Osvětitel	2013
Armáda spásy	2013
Církev Nový život	2013

bí vystřídal Pavel Tošovský, bývalý úspěšný starosta městského obvodu Neštětice. Od roku 1994 bylo společenství registrováno jako občanské sdružení Křesťanská společnost Nový život. V současné době se kromě Ústí nad Labem církev pravidelně schází na dalších šesti místech České republiky. Registrována Ministerstvem kultury byla roku 2013 a Mikuláš Török (*1957) je jejím vedoucím pastorem.

Armáda spásy

Další nově registrovanou církví je **Armáda spásy**. Její kořeny jsou spjaty s působením anglického metodického kazatele Williama Boothe (1828-1912), který roku 1865 založil se svou manželkou Catherine (1829-1890) v nejhudší čtvrti Londýna misijní středisko. Rychlé rozšíření jeho působnosti si vyžádalo osamostatnění. Roku 1878 tak vznikla Armáda spásy a pro svůj způsob misijní a sociální práce začala používat vojenskou symboliku a terminologii. Naznačovala tím vysokou míru oddanosti a nasazení na straně svých pracovníků a současně tím motivovala své konvertity z nejnižších sociálních vrstev ke střidmosti a ukázněnosti ve všech ohledech. Zvláštností Armády mezi protestantskými církvemi je to, že křesťanství nepovažuje za nezbytné svátosti pro spásu ani pro duchovní růst, a tedy je nepraktikuje. - K nám se toto společenství okrajově dostalo již v prvním desetiletí 20. století.¹¹ Ve svobodných poměrech bylo obnoveno roku 1990 jako občanské sdružení. Roku 2013 bylo registrováno jako církev v čele s národním velitelem, majorem Michaelem R. Stannettem (*1958) původně z Velké Británie.

Nejstarší národní církev

Dále v registračním procesu u Ministerstva kultury uspěla církev, jež nese možná až poněkud podezřelý název **Církev Svätého Řehoře Osvětitele** (CSŘO). Za ním se ovšem skrývá součást starobylé Arménské apoštolské církve,¹² tedy historicky první národní církve: v Arménii bylo jako státní náboženství křesťanství uznáno již v roce 301 a byl to právě sv. Řehoř Arménský – Armény zvaný Osvětitel – který tomuto národu křesťanství přinesl a obrátil na něj krále Tiridata. Arménská apoštolská církev patří do rodiny tzv. starobylých orientálních či orientálně ortodoxních církví, které s ostatními křesťanskými tradicemi sdílejí učení přijaté na prvních třech všeobecných koncilech. Závěry sněmu konané-

ho v roce 451 v maloasijském Chalcedonu arménská církev stejně jako syrská či koptská nepřijala.

Arménská komunita se u nás začíná vytvářet po roce 1990.¹³ Církevní život se zde začíná rozvíjet v roce 2005, kdy církev také začala usilovat o uznání ze strany státu - nejdříve pod názvem

Arménská apoštolská pravoslavná církev. Návrh však obsahoval formální nedostatky – zvláště nevyhovovaly archy s podpisy těch, kteří se k církvi hlásí. Proto byl registrační proces v roce 2006 ukončen. O šest let později podali zástupci arménské církve druhou žádost, tentokrát již pod novým názvem církve, jejíž dokument o založení nese datum 12. června 2012. I když z původních 525 podpisů těch, kteří se k církvi hlásí, bylo ministerstvem 167 vyškrtáno,¹⁴ zbylých 351 splňovalo zákonnou podmínku minimálně tří stovek podpisů dospělých osob trvale žijících na území ČR. I další formální náležitosti byly tentokrát splněny a 6. 3. 2013 byla církev zapsána jako 34. registrovaná náboženská společnost v ČR.

CSŘO poskytuje duchovní zázemí arménské komunitě, pro kterou církev představuje důležitou součást národní identity.¹⁵ Misijní činnost mimo tuto komunitu církve prakticky nevyvíjí. Bohoslužby v arménském jazyce, kterých se běžně účastní několik desítek věřících, se konají v Praze v dominikánském klášteře v Husově ulici a v Brně v prostorách Církve československé husitské (CČSH). Církev plánuje založení dalších obcí i na jiných místech (např. v Jihlavě či Karlových Varech).¹⁶

Neúspěšné návrhy na registraci aneb Co je náboženství?

Několik žádostí o registraci však skončilo nezdarem. Rukou psaná žádost o registraci **Církevního společenství Jednoty sv. Klimenta** byla zjevně předurčena k zamítnutí, nesplňovala téměř žádné zákonem požadované náležitosti. V návrhu nebyla náboženská společnost ani nijak představena. Bylo patrné, že šlo o aktivitu jednoho člověka, který nehovořil za fungující náboženskou společnost.

Návrh na registraci **Pivní církve** naopak všechny formalities – včetně archy s potřebným počtem podpisů osob hlásících se k církvi – obsahoval. Ministerstvo tak zahájilo registrační proces, jeho součástí byly

i dva relativně obsáhlé znalecké posudky. V průběhu vypracovávání druhého však zástupci tohoto uskupení žádost vzali zpět, a řízení tak bylo ukončeno. Přesto tento registrační proces nastolil zajímavou otázku: Jakou definici náboženství musí organizace naplnovat, aby ji stát uznal jako náboženskou? V tomto případě mohli oba znalci poukázat na to, že zmíněná „církev“ nevyvíjí žádné aktivity, které by bylo možné považovat za náboženské.¹⁷ Jak by to ovšem bylo v případě, pokud by žadatelé svou zjevnou recesi či parodii¹⁸ rozvedli až do oblasti obřadů a jasněji formulované věrouky, jako je tomu u „Kopimistické církve“, která za nejposvátnější činnost považuje kopírování a sdílení dat a jež v roce 2012 získala státní registraci ve Švédsku?¹⁹ Jak poukázal jeden z posuzujících znalců, šlo v tomto případě především o výzvu mladého nadaného brněnského právníka, který chtěl vyzkoušet ministerské úředníky, kam až je možné zjevnou recesi nechat v registračním procesu dojít.²⁰ A v tomto smyslu byla aktivita „arcikuráta“ Pivní církve a jeho „souvěrců“ vlastně úspěšná.

Problematickostí naplnění definice náboženství hrála roli i u poslední skupiny, jejíž žádosti nebylo vyhověno – **Církev husitské**. První žádost této církve, u jejíhož zrodu stojí bývalí příslušníci CČSH v Teplicích,²¹ ztroskotala (v roce 2011) kvůli formálním chybám. Při druhé žádosti si Odbor církví Ministerstva kultury vyžádal dva znalecké posudky: religionistický a právnícký. V prvním posudku byla částečně zpochybněna právě náboženská povaha tohoto subjektu. Na otázku, zda se v tomto případě jedná o společnost náboženskou, totiž znalec D. Lužný odpovídá, že v ní nacházíme „náboženské prvky, byť ne zcela v rozvinuté podobě (není na ně kladen důraz)“.²²

K těmto náboženským prvkům patří i užívání náboženských symbolů a náboženského jazyka, ale zde znalec poukazuje na to, že toto v tomto případě není vzta-

hováno k tradičně křesťanským prvkům, ale „výhradně k postavě Mistra Jana Husa, popř. k významným postavám českého národa (např. k Masarykovi)“.²³ Dále si všímá skutečnosti, že bohoslužby se konají pouze příležitostně, a to zvláště na státní svátky. I když religionista nakonec uvádí, že Církev husitskou lze chápat jako společnost náboženskou, těžiště jejích aktivit spatřuje v politicko-ideologické rovině, která ovšem nese prvky extremismu,²⁴ což je hlavní důvod, aby žádosti o registraci nebylo vyhověno. Znalec z oboru ochranných známek a nekalých soutěží pak konstatoval, že název této církve „mate spotřebitele“,²⁵ jelikož může dojít k záměně s názvem jiné již registrované církve (CČSH), což zákon zakazuje. Tento argument sehrál hlavní roli v opětovném zamítnutí registrace.²⁶ Bylo to podpořeno i dopisem patriarchy CČSH T. Butty, který poukazyval na skutečnost, že Český statistický úřad vyhověl žádosti této církve a při sčítání lidu v roce 2011 bylo označení náboženské příslušnosti jako „Církev husitská“ připsáno právě CČSH. D. Lužný však ve svém znaleckém posudku poukázal na to, že toto lze chápat i jako součást boje mezi těmito dvěma církvemi a uvedl, že kvůli vyhovění žádosti CČSH ze strany ČSÚ došlo na Teplicku ke zkreslení výsledků sčítání lidu.²⁷ Nyní toto uskupení žádá o registraci potřetí, tentokrát ovšem pod upraveným názvem Církev husitská Jana Žižky z Trocnova.

Závěr

Registrační řízení v posledních letech nebyla nikterak dramatická a nepřinesla žádná překvapení. Probíhala bez širšího zájmu veřejnosti. Bez problémů procesem prošla i církev, jejíž mateřská organizace na Slovensku se svou žádostí neuspěla kvůli údajné společenské nebezpečnosti. Snad jen jako kuriozita byl v médiích zmiňován návrh na registraci Pivní církve. Ten však nastolil zajímavou otázku hranic právní definice náboženství. I použití paragrafu omezující libovolnost jména náboženské společnosti v případě Církve husitské je významný precedens. Nepočítáme-li recestickou Pivní církev, Ministerstvo kultury neobdrželo žádný návrh na registraci náboženské společnosti, která by nebyla součástí křesťanské tradice, což je výrazný rozdíl oproti předchozímu období platnosti zákona č. 3/2002 Sb. Celkem je nyní v ČR registrováno na Ministerstvu kultury 36 církví a náboženských společností. ■

Poznámky

- 1 MRÁZEK, Miloš, VOJTÍŠEK, Zdeněk, Nové registrace, *Dingir* 11 (1), 2008, str. 8-9 a 26.
- 2 BURGESS, Stanley M., heslo "Neocharismatics". In: BURGESS, Stanley M., VAN DER MAAS, Eduard M. (eds.), *The New International Dictionary Of Pentecostal and Charismatic Movements*. Grand Rapids: Zondervan, 2002, str. 928.
- 3 WAGNER, Peter C., heslo "New Apostolic Reformation". In: Tamtéž, str. 930.
- 4 Na tento rys poukazují jednak znalci, např. doc. Dušan Lužný ve svém posudku Církve Nový život, jednak první náměstek ministra vnitra ve svém vyjádření k návrhu na registraci téže církve.
- 5 „Na názor znalce, že v rukou pastora je koncentrována příliš velká pravomoc, se přípravný výbor rozhodl zareagovat tak, že připraví některé změny v Základním dokumentu [...] Navrhované změny se týkají posílení pravomocí presbyterů ve sborech a nastavení kontrolních mechanismů v otázce financování jednotlivých sborů a misijních skupin.“ - Z dopisu Ing. Martina Petra, zastupujícího přípravný výbor Církve víry, Ministerstvu kultury (dopis došel 24. 4. 2012).
- 6 Stručnou historii této církve poskytuje článek VOJTÍŠEK, Zdeněk, Cesta Slova života, *Dingir* 11 (2), 2008, str. 56-59.
- 7 Charakteristika Církve víry. Příloha 1 Návrhu na registraci Církve víry, str. 1.
- 8 Jakoukoli budoucí formální vazbu s touto církví ovšem explicitně odmítl Ing. Martin Petr, zastupující přípravný výbor Církve víry, v dopise znalci Františku Fojtíkovi z 18. 3. 2012.
- 9 Dopis ředitele církevního odboru MK SR ředitelce odboru církvi MK ČR z 9. 3. 2012.
- 10 Tamtéž.
- 11 Více o historii Armády spásy u nás: VOJTÍŠEK, Zdeněk, Polévka, mýdlo, spása, *Dingir* 9 (1), 2006, str. 8-9.
- 12 Jejím nejvyšším představitelem je katolikos Karekin II. sídlící v arménském Ečmiadzinu.
- 13 V censu z roku 2011 se v ČR k arménské národnosti přihlásilo 1834 lidí.
- 14 Namátková kontrola zjistila, že ne všichni podepsaní se k církvi skutečně hlásí. Viz rozhodnutí MK č. j. 12485/2013 OC ze dne 6. 3. 2013.
- 15 „Arménská církev je ze všech východních církví asi nejvíce spjata s národním povědomím.“ STRÁNSKÝ, R. J., Orientálně pravoslavné církve, *Dingir* 7 (2), 2004, str. 50. Srov. FÍŠER, A. Návrat k jistotám, *Dingir* 4 (4), 2001, str. 12-13.
- 16 Viz znalecký posudek F. Fojtíka 1/1347/2013 a také dokumentární filmy ČT „Mariam“ (4. 6. 2012) a „Diaspora nejstarší církve“ (28. 12. 2012) z cyklu Cesty víry.
- 17 Srov. facebookové stránky Pivní církve dostupné z URL: <https://cs-cz.facebook.com/smalliscute>.
- 18 K parodickým náboženstvím viz WEINIGER, R. J., Parodická náboženství, *Dingir* 13 (4), 2010, str. 130-133.
- 19 Viz drobnou zprávu in: *Dingir* 15 (2), 2012, str. 65.
- 20 Viz znalecký posudek F. Fojtíka 2/1347/2012.
- 21 Internetová prezentace této církve je dostupná na URL: <http://os-mjh.wz.cz>.
- 22 Znalecký posudek D. Lužného 01/12, str. 5.
- 23 Tamtéž.
- 24 V posudku jsou uvedeny citáty z materiálů církve (resp. Občanského sdružení M. J. Husa, které je s Církví husitskou úzce spojené), které podle autora mohou být chápány jako podněcování k národnosti a náboženské nesnášenlivosti.
- 25 Znalecký posudek P. Přehnila 90/2012, str. 3.
- 26 Rozhodnutí ze dne 1. 11. 2012, č. j. MK 42335/2012 OC.
- 27 Znalecký posudek D. Lužného 01/12, str. 8.

Mgr. Miloš Mrázek, Th. D. (*1974), externě přednáší na katedře religionistiky Univerzity Pardubice.

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th. D., (*1963) je vedoucím katedry religionistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a šéfredaktorem časopisu *Dingir*.